

SZABÓ ENDRE

„Édesanyám nádfedeleles háza...”

Osztroluczki Mihály 56-os emlékei

Hogy, hogy nem történt, de összebarátkoztam Osztroluczki Mihállal, aki ha tchete, bejárt hozzám a *Nógrád* gyarmati szerkesztőségébe megbeszélni a kisgazdapárt helyi és megyei dolgait. Abban az időben forrongott a párt és a barátom sokszor tanácsaltan volt, hogyan tovább. Valahogy bizalma volt hozzám és meghánytuk-vetettük a dolgokat. Volt miről beszélgetni, közte helyi ügyekről is, mert önkormányzati képviselő lett Mihály. Képviselte a pártot a különböző

fórumokon, cseményeken, koszorúzásokon és mondta is nekem: – *Én ezért már 56-ban megszenvedtem.*

Akkoriban húszévesen Bokoron élt a saját földükön gazdálkodó szülcivel és három testvérével. *Már a katonai behívót vártam, mikor október 23-án értesültünk a rádióból a budapesti eseményekről. Egy házat építettünk kalákában és pihenés közben hallottuk a rádióban Gerő Ernő beszédét a beszolgáltatásokról, mikor hirtelen megváltozott az adás és a himnuszot játszották be, majd puskaropogás is hallatszott. Magam sem tudom, de hirtelen azt találtam mondani, hogy fiúk, Pesten forradalom van! Erre fölálltunk és elmentünk a falu boltjába. Jött egy ember velünk szemben és azt mondta, meghalt a nyolcvanéves Krátkei Nagy Mihály, aki nagygazdaként sokat szenvedett Rákosiéktól. Mondtam az embereknek, hogy várhatott volna egy órát a halál, hogy az ember megtudhassa, vége van már a kommunizmusnak. A bolt tele lett emberekkel. Elkezdtem énekelni, hogy „Édesanyám nádfedeleles háza, kis- kapuja régen be van zárva...” és velem énekelt mindenki. Nagy volt az öröm a faluban, de az aggodás is, hogy sikerül-e, amit Pesten elkezdtek. A helyi kommunisták csak figyeltek, nem szóltak egy szót sem.*

Másnap átmentünk Kutasóra, ahol volt egy bódés busz, úgy neveztük, hogy „fakarusz” – azszal bejártuk a környéket. A zászlóból mi is kivágtuk a címert és egészen biztos voltam abban, hogy győz a forradalom – emlékezett fényesedő szemmel Mi-

hály. Aztán a történetet ott folytatta, hogy Bokoron is falugyűlést tartottak, ahol Kőrösi tanító úr és Dudás János arról beszélt, hogy vigyázni kell a rendre, az értékekre, mert végre a magyarság maga rendezheti az ügyeit. Megalakították a Nemzeti Tanácsot, amelynek Kőrösi József tanító lett az elnöke és a húszéves Mihályt a helyettesének választották. A faluban a forradalmi napok mindenese lett. Kisdobosként dobolta végig az utcákon a híreket és azt, hogy gyűjteni kell a Pesten harcolóknak. A helyi tévész elnöke a nagygazdaként közösbe kényszerített Kalocsi János volt, aki nem tett ellene, hogy a Csepel teherautójukat erre a célra igénybe vegyék. Szegényen, a tűzhelygárban végezte kubikusként, pedig szódagyára is volt. Adakoztak is az emberek, amit csak tudtak és pár fuvar élelmet föl is juttattak Pestre.

Bokor kis falu volt, valamikor a bujági csendőrséghez tartozott, a Nemzetőrség is ott alakult meg, amelybe Mihály is belépett. Kapott egy 48-as mintájú kispuskát és a faluban vigyázta a rendet. *Mikor november 4-én bejöttek az oroszok és mindenféle hírek jártak, aggodalommal hallgattuk a Szabad Európa Rádió híreit, és azt, hogy nem jön segítség. Nem is jött. A maradék reményeinket még táplálták, a MUK, „a márciusban újra kezdjük” feliratok, de az 1957 januárjában Bokoron is megjelenő pufajkások a megtorlás kezdetét jelezték.*

Keresték őt is, a „Mihály legényt”, ahogy őt nevezték, de egypárszor sikeresen meglógott előlük a kamrából, ahol hált és neki a rejtőzködésre alkalmas temetőnek. Azonban május közeledtével már föladta a bujkálást. Húsvét vasárnap hajnalán fél egy körül bezörgettek a pufajkások. Halálra vált szüleit félrelökve végigkutatták a házat a „Miska legényért”. A kamra ajtaját berúgta a pásztói Durucz rendőr és rászólt, hogy öltözzön. Közben felszólították, ha ellenszegül, fegyverrel válaszolnak. *Édesanyám kétségbe esve kiáltozott: „Miért viszik el? Ne bántsák!” és az apám is mondta a magáét, de vittek. Még a kiskapuból visszanezve azt láttam, hogy az anyámat a Durucz rendőr a géppisztoly csövével visszalökte... és ez nagyon fáj nekem – mondta fátyolos tekintettel az akkor 64 éves barátom.*

Az út Pásztóra hosszúra sikeredett. A pufajkások Cserhátszentivánban felkutatták Balázs Ferencet és egy Csemői nevű embert. Aztán Ecsegről Veres István került a teherautóra. Csécséről Határ Ferenc, Szirákról Török Árpád lett felrakva és így érkeztek a pásztói rendőrségre. *Az összeszedett emberek nem tudták, mi vár rájuk, de a pufajkások igen, mert már jó ideje így csinálták ezeket a fuvarokat. Tele voltak a rendőrség fogdái – emlékezik komoran. Aztán kiabálták, hogy a legény jöjjön fel. Ez én voltam. Ahogy beléptem a kihallga-*

tőszobába, *azzal fogadtak, hogy ütöttek, ahogy rám fért. Ádám István, a jó mázsányi rendőr volt a kihallgatóm. Kérdezték, hol van a puskám és kinek van fegyvere. Mondtam, nincs puskám és senki nem dicsekszik el, hogy van fegyvere. Összeverték, alig tudtam visszabotorkálni a zárkába. Én még megvoltam, de a társaim közül akadt, akiket véresen hurcoltak vissza. A Balázs Feri már idősebb ember volt és a kihallgatás után sírva jött vissza, vér folyt a füleiből. A mindenki által tisztelt és udvarias, művelt Kőrösi tanítót nagyon összeverték, teljesen megalázták és évekkel később ebbe is halt bele. Ez így ment fél hónapig, mikor május közepén kiengedtek azzal az utasítással, hogy REF-es vagyok és ahol két ember van, ott nem állhatok meg beszélgetni.*

Még a kocsmába se tehettem be a lábam, csak a templomba, mert elbeszélgetnek velem. A jogosítványomat is elvették. Gyalog botorkáltam haza, ahol a család nagy örömmel fogadott, de úgy kellett vetkőznöm, hogy ne láthassák feketére vert testem és talpam. Egy ideig az apámnak segítettem a 25 hold föld munkáiban. Volt hat tehenünk, két igavonó ökör, anyadisznók, birkák, volt munka elég. De kellett a pénz és novemberben elmentem a salgótarjáni tűzhelygyárba dolgozni. Amikor csak hazajutottam a falumba, egyedül járkáltam, mert figyeltek. Volt olyan, hogy a bijáki táncmulatságon kitért a verekedés és a rendőrök engem vettek elő, hogy teremtsék rendet, mert ha nem, nekem lesz bajom. Nem volt mit tenni, bementem a verekedők közé és mikor megszólaltam, úgy pofon vágta, hogy szikrázott a szemem. Nem ütöttek vissza, hanem azt mondtam: „Gyere ki velem és hallgass meg!” Így is történt, és mikor kimentünk, elmondtam, mi a helyzet és abbahagyták a legények a verekedést. De voltak még különbe is... – nézett rám kérdő szemmel, hogy értem-e a történeteket, azokat az időket.

Még 1958 tavaszán behívták a helyi pártirodára és fölajánlották neki, hogy beléphet a pártba, ami tanulási lehetőséggel is jár. – *Udvariasan megköszöntem, elhárítottam az invitálást. Azt mondtam, megtiszteltetésnek érzem a hívást. Aztán Dudás Márton bácsi, aki a tanácson dolgozott, fogalmazott egy kérvényt, hogy a „Miska gyerek” jogosítványát adják vissza. Nem sok remény volt, de csodák csodájára a salgótarjáni közlekedésrendészet visszaadta a jogosítványt. Így került aztán a tűzhelygyár teherautójára és egy kicsit könnyebb lett a világ. Azután 27 évesen megnősült, elvette a nagylóci Kozma Erzsébetet, aki minden dolgában hűséges párja lett és két gyermekkel ajándékozta meg. A gyarmati VOLÁN üzemegységébe 1966-ban vették fel. A Pásztó–Bokor–Balassagyarmat járatot vezette nyugdíjazásáig. Keresete mindig a legkevesebb volt és soha nem kérdezte meg, miért. Nyugdíjba 8010 forinttal ment el.*

Mikor jöttek a változások, elkezdte szervezni a kisgazdapártot. Egyike volt annak a 18 balassagyarmati polgárnak, akikkel 1989. november 18-án

1956 NÓGRÁDBAN

közös akarattal megalakították a helyi kisgazdaszervezetet, amelynek elnökévé az ipolyszögi Huttyán Pált választották, ő lett a megyei elnök is. A pártközpontból Bereczki Vilmos jött le. Nem tudták, hogy mi lesz, de nagyon akarták a változást. Osztroluczki Mihály a lányával, Mártával és Huttyán Pali bácsival járta a vidéket, a falvakat és szervezték a kisgazdapártot. Mikor Fenes László lett a megyei elnök, Salgótarjánba került a mindig is Gyarmaton volt megyei központ, amely sértette az ittenieket. A párt nevében minden városi ünnepségen koszorúzott és a lakók bizalmából bekerült az önkormányzatba is. Áldozatos munkáját ismerték el Kovács Béla-díjjal, amelyet a vidékfejlesztési miniszter adományozott részére. Mikor elment közülünk, a temetésén az özvegye kérésére én búcsúztattam a barátok nevében. Isten veled, kedves barátom, Osztroluczki Mihály!

Kun Péter: Objektum